

Posudek oponenta na diplomovou práci Kristiána Léka „Zahraniční vlivy v ústavním právu“

Předložená diplomová práce splňuje po formální stránce veškeré náležitosti, které jsou na tento druh kvalifikační práce kladeny v souladu s vnitřními předpisy Právnické fakulty UK. Diplomová práce má dostatečný rozsah, obsáhlý poznámkový aparát, jakož je založena na reprezentativním souboru použité literatury jak domácí, tak i zahraniční. Předložená diplomová práce je napsána stylisticky srozumitelným a čtivým jazykem, obsahuje pouze minimum jazykových nedostatků. V tomto ohledu je možno konstatovat, že diplomová práce může být předmětem ústní obhajoby.

Z věcného pohledu bych chtěl úvodem tohoto posudku ocenit výběr tématu diplomantem, protože se zjevně jedná o téma, které si diplomant vybral na základě vlastního zájmu a které svým záběrem přesahuje obvyklý výběr individuálních témat jednotlivými diplomanty. Téma zahraničních vlivů, které formují či ovlivňují české ústavní právo, je tématem veskrze multidisciplinárním, stojícím na pomezí ústavního práva, politologie a státovědy. Autor se v úvodu diplomové práce věnuje stručnému vývoji komparatistiky v Československu a České republice. Nicméně úvod a přehled je to velmi stručný, spíše řečeno selektivní, neboť autor zcela opomíjí ústavní komparatistiku období první republiky, na kterou se poměrně často odvolávali ústavní právníci po roce 1989. Z prvorepublikových osobností bych příkladem uvedl třeba Zdeňka Pešku, který se věnoval otázkám amerického ústavního práva (viz jeho studie o historických kořenech přímé demokracie z 20. let 20. století). Obdobně bych konstatoval, že autor oslyšel některé významné práce z 60. let 20. století, zejména doc. Blahože; autor v jeho případě zmiňuje pouze práce z 90. let, nicméně Josef Blahož se některým institutům (např. politické strany, volby) věnoval z komparativního hlediska již v uvolněných 60. letech. Diplomant si v tomto ohledu vytkl možná trochu ambiciózní cíl zmapovat ústavní komparatistiku v Československu, ale k výběru jednotlivých reprezentantů tohoto oboru přistoupil poněkud selektivně. Po mém soudu by vůbec nebylo na škodu předložené práce, pokud by autor tuto kapitolu do diplomové práce vůbec nezařadil.

Stěžejní teoretickou kapitolou diplomové práce je pojednání o vývoji ústavní komparatistiky, používaných metodách práce, jakož i o dělení komparatistiky v mezinárodním pohledu. Na těchto částech diplomové práce oceňuji autorův důraz na zahraniční literaturu, o kterou

většinu svých tvrzení opírá. V tomto ohledu je práce velmi zdařilá a je vidět, že autor si dal skutečně záležet na teoretických pasážích této diplomové práce.

Jako jistý nedostatek vnímám, že se autor vůbec v práci nevyjádřil ke vztahu ústavní komparatistiky a státovědy jako samostatné právnické disciplíny. Ústavní právo samo o sobě má hluboké kořeny ve státovědě a moderní srovnávací věda se vesměs opírá o zjištění, která státověda přináší jako generalizovaná tvrzení vycházející ze srovnání mnoha právních řádů. Pokud autor hovoří o některých teoretických konceptech vnímajících komparatistiku jako rezervoár univerzálních idejí, tak státověda je právě oním rezervoárem osvědčených a rozšířených nástrojů ústavního práva opřených o historický vývoj i kontext. Zářným příkladem takové komparatistické studie je Jellinekova Všeobecná státověda, která srovnává historicky i teoreticky různé modely forem vlády a nástrojů vládnutí.

Autor by se měl v rámci ústní obhajoby vyjádřit k otázce, jaký vliv na formování moderní komparatistiky v ústavním právu měla státověda, a měl by také uvést některé příklady vlivných státovědců, kteří svými pracemi formovali komparatistiku jako vědeckou disciplínu. Po mém soudu by autor měl zdůraznit zejména vliv německých a rakouských státovědců, a to i z toho důvodu, že německá literatura není autorem příliš citována, i když její vliv na srovnávací vědu je naprosto zásadní, zejména pokud jde o metodologické přístupy tohoto vědního oboru.

Pokud autor hovoří o trendech a jejich vlivu na pozitivní ústavní právo, tak je velmi ošidné se opírat u některých témat pouze o anglickou literaturu, například v otázce veřejných rozpočtů a jejich judicializace, je zásadní německý přístup (viz Finanzverfassung jsoucí součástí Základního zákona apod.). Komparatistika sama o sobě musí objektivně pokrývat většinu klíčových jazykových oblastí.

Jako další otázku pro účely ústní obhajoby bych chtěl uvést, aby se diplomant vyjádřil k otázce objektu výzkumu, který velmi správně považuje za výchozí bod veškerého srovnávání v ústavním právu. Nicméně autor zcela opomíjí jazykovou bariéru danou pojmem, jakožto objektům zkoumání v jejich národním jazyce. Klíčové pro dokonalou srovnávací analýzu je předporozumění zkoumaného objektu, jelikož prostý jazykový překlad ani kontext nemusí být vůbec určující pro shodnou definici objektu zkoumání. **Otázka tedy zní: Jak autor chápe předporozumění objektu zkoumání a jaký vliv má komparativní lingvistika na ústavní komparatistiku? Bylo by vhodné uvést několik zásadních děl o vlivu jazyka**

na porozumění pojmům a vlivu představ kódovaných v konkrétním jazyce na definiční znaky pojmu.

Pojmy ústavního práva lze velmi těžko totiž zbavit předsudků; předsudek sám o sobě je totiž definičním znakem pojmu. Na základě toho se osobně domnívám, že žádné „transplantace“ ústavních vzorů nejsou možné a ve své podstatě se jedná pouze o teoretický koncept, který se snaží prokázat vlivy mezi jednotlivými ústavními právními řády na základě prostého hledání původního vzoru a akademického dovozování jeho vlivu s důrazem na jeho přesvědčivost.

Za nejslabší část předložené diplomové práce považuji šestou kapitolu, která se věnuje zahraničním vlivům při změnách ústav, kde diplomant popisuje stručně jednotlivé změny Ústavy ČR z hlediska komparativní argumentace uvedené buď při projednávání v Parlamentu ČR, nebo v důvodových zprávách. **Od autora bych právě v této kapitole očekával nikoliv statický popis toho, co se píše v důvodové zprávě, ale i hledání komparativních argumentů za oponou jednotlivých ústavních změn, tj. zda sami autoři změn Ústavy ČR nepovažovali za inspirující i zahraniční vzory, aniž by to bylo výslovně uvedeno v důvodové zprávě.** Každý právník je přece ovlivněn nějakou právní školou a důvodová zpráva není vědeckým pojednáním, které by mělo analyzovat úpravy v jednotlivých ústavách světa. Autor měl buď shrnout jednotlivé podkapitoly do samostatného textu a snažit se o nějaký přesah, anebo tuto kapitolu vypustit. Při čtení této kapitoly se mi zdálo, jako by to ani nepsal autor, nebo jako by to autor psal mimo kontext této práce; kapitoly jsou totiž psány naprosto nezáživně a stroze a vybočují stylisticky z celkového rámce diplomové práce. Navíc některé autorem uváděné informace jsou zavádějící, jednostranné a zcela nepřesné.

Příkladem bych uvedl autorovo tvrzení na s. 79, že novela článku 35 odst. 2 Ústavy jako reakce na nález ÚS ve věci Melčák byla vytažena „ze šuplete“. Opak byl pravdou. Jako předseda komise jmenovaný předsedou vlády, která za účasti zástupců všech politických stran zastoupených ve sněmovně měla dospět ke konsensu, neprobíhala jednání tak, že by někdo „vytáhl“ nějaký návrh ze šuplete, nýbrž naopak vzniklo během jednání asi 5 návrhů, které se postupně odmítaly, negovaly, vetovaly apod. Na základě mých zkušeností musím konstatovat, že to byl tanec mezi vejci. Autor zřejmě zaměnil skutečnost, že samotná novela čl. 35 odst. 2 byla vložena do tehdy projednávaného senátního tisku novely Ústavy ČR v Poslanecké sněmovně, ze které byl veškerý obsah „vypuštěn“ a byla do něj vložena jediná věta, aniž by tato byla předmětem senátního návrhu. Správná komparatistika by měla být kontextuální, jak o tom píše i diplomant, proto by se při hodnocení jednotlivých ústavních změn měl autor více

oprostit od subjektivních názorů a snažit se býti alespoň mírně objektivním (viz subkapitola o přímé volbě prezidenta republiky, kde zcela autor opomíjí kontext vzniku Ústavy ČR a návrhy na zavedení přímé volby a 20 let trvající debaty o přímé volbě završené novelou Ústavy v roce 2011).

Závěr: I přes kolísavou úroveň některých kapitol diplomové práce oceňuji autorem zvolené téma a kvalitně zpracované teoretické kapitoly. Při zodpovězení výše položených otázek a kvalitní ústní obhajobě by bylo možné předloženou diplomovou práci hodnotit jako výbornou.

V Praze dne 22. 5. 2017

JUDr. PhDr. Petr Mlsna, Ph.D., v.r.